ורק בְּדִינִים שֶׁל סוֹפְרִים – שתיקנו חכמים לעשותם, כגון עירובי תחומין, סומכים על חֲזָקָה שִׁלּוּחַ עוֹשֶׂה את שְׁלִיחוּתוֹ, משום שאף אם לא יעשה השליח את שליחותו ועל ידי זה יבא המשלח לידי איסור, כמו בשליח לעירובי תחומין שאם לא יניח השליח את העירוב, יעבור המשלח על איסור תחומין כשיצא חוץ לתחום, אין זה איסור חמור, אלא הוא איסור מדברי חכמים. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – גם בדינים של תורה וגם בדינים שתיקנום חכמים, סומכים על חֲזָקָה שִׁלּוּחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ.

רב ששת מביא ראיה לדבריו שאף בדינים שהם מן התורה סומכים על חזקה שליח עושה שליחותו: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, מְנָא אֲמִינָא לָהּ – מנין למדתי את דברי שאף בדינים מהתורה סומכים על החזקה, דְּתְנַן – ממה ששנינו במשנה (מנחות סח.) לענין היתר אכילת תבואה חדשה בזמן שבית המקדש קיים, 'מֻשָּׁקָרֵב הָעוֹמֶר – מנחת ביכורים העשויה מעומר של שעורים, הוּתַּר לכל אדם לאכול מן הֶחָדָשׁ [–תבואה חדשה] מֵיָד, וְהָרְחוֹקִים מירושלים, שאינם יודעים האם כבר קרב העומר, מוּתָּרִים לאכול תבואה חדשה מֵהַצּוֹת הַיּוֹם וְאֵילָךְ' מפני שעד חצות היום ודאי יקריבוהו הכהנים. מבאר רב ששת את ראייתו: וְהָא איסור אכילת חָדָשׁ, דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, שנאמר (ויקרא כג יד) 'וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם', וְקָתָנֵי – ואף על פי כן כתוב במשנה, 'הָרְחוֹקִים מוּתָּרִין מֵהַצּוֹת הַיּוֹם וְאֵילָךְ', לַאו – האם אין הטעם, מִשּׁוּם שסומכים אנו על חֲזָקָה שִׁלּוּחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, והכהנים הרי הם כשלוחים של כל ישראל להקריב את קרבנותיהם, ואם כן מוכח שאף בדיני תורה סומכים אנו על חזקה זו.

הגמרא דוחה את הראיה: וְרַב נַחְמָן הסובר שבדיני תורה אין סומכים על חזקה זו, יאמר לך, הָתָם לענין איסור חדש הטעם שסומכים אנו שיקריבו עד חצות הוא, כְּדְקָתָנֵי מַעֲמָא בסוף המשנה שם, 'מפני מה הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן, לְפִי שֶׁיּוֹדְעִין הרחוקים, שֶׁאֵין בֵּית דִּין של כהנים מְתָעַצְּלִין בּוֹ', והבית דין הם כשלוחי ישראל, ורק על בית דין סומכים אנו שיעשו שליחותם, אבל על שליח סתם אין סומכים.

הגמרא מביאה לשון אחר שרב נחמן הוא שהביא משנה זו להוכיח כדעתו: וְאִיבָּא דְּאָמְרֵי – ויש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אָמַר רַב נַחְמָן, מְנָא אֲמִינָא לָהּ – מנין למדתי את דברי שבדיני תורה אין סומכים על חזקה שליח עושה שליחותו, דְּקָתָנֵי מַעֲמָא – ממה שכתוב במשנה (מנחות סח.) שהטעם שהרחוקים מותרים לאכול מחצות היום ואילך הוא, 'לְפִי שֶׁיּוֹדְעִין שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְתָעַצְּלִין בּוֹ', ומשמע, שרק בֵּית דִּין הוּא דְּלָא מְתָעַצְּלִין בּוֹ ולכן סומכים עליהם, הָא בסתם שָׁלִיחַ, חוששים שמא מְתָעַצֵּל בּוֹ, ואין סומכים על חזקה שיעשה שליחותו.

הגמרא דוחה את הראיה: וְרַב שֵׁשֶׁת הסובר שגם בכל שליח סומכים על חזקה שיעשה שליחותו אָמַר לָךְ – יאמר לך, שהטעם שהוצרכה המשנה להוסיף שבית דין אינם מתעצלים, הוא לתת טעם לזה שההיתר הוא מחצות היום, משום שבֵּית דִּין סומכים עליהם שיזדרזו ויעשו עַד פַּלְגֵיהּ דְּיוֹמָא – עד חצי היום, אבל בסתם שָׁלִיחַ, כּוּלֵּי יוֹמָא – כל אותו היום ששלחוהו ממתינים ועדיין אין סומכים עליו שעשה, ורק לאחר שעבר כל היום סומכים עליו שודאי עשה.

רב ששת מביא ראיה נוספת לדבריו: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, מְנָא אֲמִינָא לָהּ – מנין למדתי את דברי שאף בדיני תורה סומכים על החזקה ששליח עושה שליחותו, דְּתַנְיָא בברייתא, הָאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חיוב להביא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת, מחמת לֵידָה, אוֹ מחמת שהיתה טמאה בטומאת זִיבָה, מְבִיאָה לבית המקדש מָעוֹת, בשיעור של שתי תורים, וְנוֹתֶנֶת את המעות בְּשׁוֹפָר – תיבה העשויה כמין שופר המונחת בעזרה וכתוב עליה 'קינים', וְטוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת בְּקָדָשִׁים לָעֶרֶב – ומשקיעת החמה טובלת היא ומותרת לאכול קדשים, לפי שודאי קנו הכהנים תורים מהמעות שהיו בשופר והקריבום. מבורר רב ששת: מַאי מַעֲמָא – מהו הטעם שמותר להן לאכול בקדשים מיד בסוף אותו היום, ומדוע אין חוששים שמא עדיין לא הקריבו הכהנים את קרבנותיהן. לַאו – האם אין הטעם מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן – שסומכים אנו על הַחֲזָקָה שִׁלּוּחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, שהכהנים הרי הם כשלוחים של החייבים בקרבנות להקריב את קרבנותיהם, ומוכח אם כן שאף בדיני תורה סומכים על חזקה זו, שהרי איסור אכילת קדשים למחוסרי כפרה קודם הקרבת החטאת איסור תורה הוא וחייבים עליו כרת.

הגמרא דוחה את הראיה: וְרַב נַחְמָן הסובר שבדיני תורה אין סומכים על חזקה זו, יאמר לך, הָתָם – הטעם ששם סומכים שקיימו את שליחותם הוא כְּדְרַב שְׁמַעְיָה, דְּאָמַר רַב שְׁמַעְיָה, חֲזָקָה – מוחזק הדבר שאֵין בֵּית דִּין שֶׁל כֹּהֲנִים עוֹמְדִים מִשָּׁם – מהעזרה, עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַמָּעוֹת שֶׁבַּשּׁוֹפָר שהניחום באותו היום, ועל בית דין ודאי סומכים אנו גם בדיני תורה, אבל על שליח סתם אין סומכים בדיני תורה.

רב ששת מביא ראיה נוספת לדבריו: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, מְנָא אֲמִינָא לָהּ – מנין למדתי את דברי שאף בדיני תורה סומכים על חזקה ששליח עושה שליחותו, דְּתַנְיָא בברייתא, אדם הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ, צֵא לשדה, וְלַקֵּט לְךָ תְּאֵנִים מְתָאֲנָתִי [–מעץ התאנה שלי] ואכול מהם כרצונך, ולא הורה לו ללקוט דווקא כמות מסויימת, הדין הוא שאוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי – שאם אוכל הוא מהן בדרך ארעי, אינו צריך להפריש מהן תרומות ומעשרות כלל, וְאם אוכל מהן בדרך קבע, הרי הוא מְעַשְּׂרָן וַדַּאי – חייב הוא להפריש מהם תרומות ומעשרות כדין טבל ודאי, מפני שודאי בעל התאנה לא עישר עבורו מכיון שאינו יודע כמה תאנים הוא ילקוט. אבל אם אמר לו בלשון זה 'מַלֵּא לְךָ כַּלְכָּלָה זוֹ [–סל זה] בְּתְאֵנִים מְתָאֲנָתִי', שהורה לו ללקוט כמות תאנים במדה מסויימת, הדין הוא שאוֹכֵל מֵהֶן – מהתאנים שליקט, בדרך עֲרַאי בלא לעשר כלל. וְאם אוכל מהן בדרך קבע, הרי הוא מְעַשְּׂרָן דְּמַאי – חייב להפריש מעשרות מספק, כפירות דמאי שספק אם הם טבל, לפי שיש להסתפק שמא חשש בעל התאנה שהמקבל יסמוך עליו שהפירות מתוקנים, ולכך הפריש עליהם כבר מפירות אחרים, שהרי יודע הוא כמה תאנים ילקוט, כפי שאמר לו שימלא את הכלכלה בתאנים. מחלקת הברייתא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – דין זה שאמרנו שצריך להפריש עליהם מספק אינו אלא בְּעַם הָאָרֶץ – שבעל התאנה אינו תלמיד חכם אלא עם הארץ, וחשוד הוא להכשיל את המקבל באכילת טבל. אֲבָל בְּחָבֵר – אם בעל התאנה הוא תלמיד חכם, אוֹכֵל הוא מהתאנים אף בדרך קבע, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר כלל, ואף לא מספק, מפני שודאי בעל התאנה הפריש עליהם כבר כדי שלא יכשיל את המקבל באכילת טבל. אלו הם דִּבְרֵי רַבִּי. אבל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שהחילוק בין עם הארץ לחבר הוא להיפך, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – דין זה שאמרנו שמפריש עליהם מספק, הוא רק בְּעַם הָאָרֶץ – כשבעל התאנה הוא עם הארץ שחשוד הוא להפריש תרומה מפירות הנמצאים במקום אחר, אֲבָל בְּחָבֵר – כשבעל התאנה הוא 'חבר', אֵינוֹ אוֹכֵל – אסור למקבל לאכול בדרך קבע מהתאנים שליקט, עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר – שיפריש עליהם תרומות ומעשרות בודאי, כדין טבל ודאי, והטעם שאין להסתפק שמא בעל התאנה הפריש עליהם ממקום אחר הוא, לְפִי שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ חֲבֵרִים לְתָרֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף – להפריש תרומה מפירות שאינם נמצאים בסמיכות מקום לפירות שמפריש עליהם. מסיימת הברייתא: אָמַר רַבִּי, נִרְאִין – מסתברים דִּבְרֵי שכשבעל התאנה חבר ודאי הפריש עליהם כבר, יותר מִדִּבְרֵי אַבָּא, הוא רבן שמעון בן גמליאל שאמר שודאי לא הפריש, משום, שאם יש לפני החבר שתי אפשרויות, האחת, לעבור על איסור תרומה שלא מן המוקף, והשניה, לגרום שאחרים יאכלו טבל, מוּטָב שֶׁיֶּחְשְׁדוּ חֲבֵרִים לְתָרֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף, וְלֹא יַאֲכִילוּ לְעַמֵּי הָאָרֶץ טְבָלִים.

מפרש רב ששת את ראייתו מברייתא זו לענין חזקה שליח עושה שליחותו: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי – לא מצאנו שנחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל לענין חבר האם סומכים אנו עליו שהפריש עבור המקבל

המשך בעמוד קפט

או לא, שלדעת רבי סומכים אנו שהפריש ולדעת רבן שמעון בן גמליאל לא, **אֶלָּא** משום **דְּמַר** [–רבי] **סָבַר, נֶחְשְׁדוּ** חברים לתרום שלא מן המוקף, **וּמַר** [–ורבי שמעון בן גמליאל] **סָבַר, לֹא נֶחְשְׁדוּ** חברים לתרום שלא מן המוקף, **אֲבָל** לולי איסור זה של תרומה שלא מן המוקף, **כּוּלֵּי עָלְמָא** – כולם מודים שסומכים אנו שבעל התאנה הפריש, וטעם הדבר מפני שֶׁחֲזָקָה, **שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ,** ובעל התאנה הרי הוא כשליח להפריש תרומות ומעשרות לפי שמוטל עליו לעשר את הפירות שהוא נותן לאחרים, ומאחר והפרשת תרומות ומעשרות היא מן התורה, יש ללמוד מכך שאף בדיני תורה סומכים על חזקה זו.

הגמרא דוחה את הראיה: **וְרַב נַחְמָן** הסובר שבדיני תורה אין סומכים על חזקה זו, יאמר לָךְ, **הָתָם** – הטעם ששם סומכים אנו שבעל התאנה הפריש, הוא **כִּדְרַב חֲנִינָא חוֹזָאָה, דְּאָמַר רַב חֲנִינָא חוֹזָאָה, חֲזָקָה הוּא עַל חָבֵר שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְתוּקָּן מֵהָחֵת יָדוֹ,** ולכך פירות אלו שהם שלו, עליו מוטל לתקנם, ומתוך שחושש שמא יבא מכשול על ידו, ויעבור על איסור 'וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל' (ויקרא יט יד), ודאי מפריש עליהם, מה שאין כן בסתם שליח, יתכן שלבסוף לא יקיים את שליחותו, לפי שאין ברור לו שהמשלח סומך עליו.

בברייתא שהובאה לעיל הוזכר חילוק לענין בעל התאנה בין אם הוא עם הארץ לבין אם הוא חבר, אך לא התפרש לענין המקבל אם הוא עם הארץ או חבר, הגמרא שלפנינו עוסקת בבירור ענין זה האם מדובר על מקבל עם הארץ או על חבר: **אָמַר מַר** – הובאו לעיל דברי הברייתא, 'בַּמֶּה דְּבָרִים **אֲמוּרִים** שצריך לעשר מספק, **בְּעַם הָאָרֶץ** – כשבעל התאנה הוא עם הארץ, **אֲבָל בְּחָבֵר** – כשבעל התאנה חבר, **אוֹכֵל** המקבל **וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר דִּבְרֵי רַבִּי'.** מברררת הגמרא: **הַאי עַם הָאָרֶץ דְּקָאָמַר לֵיהּ לְמַאן** – עם הארץ זה שהוזכיר רבי שהוא בעל התאנה, למי הוא אמר שימלא כלכלה מהתאנים ויאכל. **אִילֵּימָא דְּקָאָמַר לְעַם הָאָרֶץ חֲבֵרֵיהּ** – אם נאמר שלעם הארץ חבירו הוא אמר שיטול תאנים, ועליו נאמר בברייתא **'מְעַשְּׂרָן דְּמַאי',** הרי יש לתמוה על זה, שמאחר והוא עם הארץ, **מִי צָנֵית** – וכי ישמע לדברינו שצריך לעשר מספק. **אֶלָּא** נאמר שמדובר **בְּבעל** התאנה **עַם הָאָרֶץ דְּקָאָמַר לֵיהּ לְחָבֵר** – שאמר לאדם שהוא חבר שימלא כלכלה תאנים ויאכל, ולחבר זה אמר רבי שעליו לעשר מספק. מקשה על כך הגמרא: אם כן, **אֵימָא סֵיפָא,** ששנינו בסוף הברייתא לגבי בעל התאנה שהוא חבר, 'אמר רבי **נִרְאִין דְּבָרַי מִדִּבְרֵי אַבָּא, מוֹתָב שֶׁיַּחְשְׁדוּ חֲבֵרִים לִתְרוֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף וְאַל יַאֲכִילוּ לְעַמֵּי הָאָרֶץ מְבֻלִּין',** ומאחר שמדובר כשהמקבל חבר, יש לתמוה, **עַמֵּי הָאָרֶץ מַאי בָּעֵי הָתָם** – מה עם הארץ רוצה שם, כלומר, מדוע אמרה הברייתא שיותר ראוי שלא להאכיל לעמי הארץ טבלים, והרי אין מדובר על עם הארץ אלא על חבר.

מתרץ רבינא: **אָמַר רָבִינָא, רֵישָׁא** – בדין הראשון שאמר רבי שצריך לעשר בתורת דמאי, מדובר **בְּעַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר** לְאדם **חָבֵר,** מלא כלכלה זו בתאנים ואכול, שהחבר צריך לעשרן בתורת דמאי, ואילו **סֵיפָא** – בדין האחרון, שאמר רבי במה דברים אמורים בעם הארץ שאמר לחבר, אבל בחבר שאמר לאחר אינו מעשר כלל, מדובר **בְּחָבֵר שֶׁאָמַר לְעַם הָאָרֶץ** מלא כלכלה תאנים מתאנתי, **וְאדם חָבֵר אַחֵר שׁוֹמְעוֹ** שאמר כן, והעם הארץ נותן לו מהם לאכול. **וַרבי**

סָבַר, אוֹתוֹ אדם שהוא **חָבֵר** ששמע את בעל התאנה החבר אומר לעם הארץ למלא כלכלה תאנים, **אוֹכֵל** הוא בדרך קבע **וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר,** משום **דְּוַדַּאי עֲשׂוּרֵי מְעַשֵּׂר הַהוּא חָבֵר** כַּמָּא **עִילְוֵיהּ** – החבר הראשון שהוא בעל התאנה ודאי הפריש כבר על תאנים אלו, כדי שלא יכשל העם הארץ באכילת טבל. **וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא יֹאכַל** חבר זה ששמע, **עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר** – שיפריש עליהם בתורת ודאי, משום שבעל התאנה שהוא חבר ודאי לא הפריש עליהם, והטעם הוא, **לְפִי שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ חֲבֵרִים לְתָרוֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָף** – מפירות אחרים שאינם סמוכים לפירות שעליהם הוא מפריש. **וְאָמַר לֵיהּ רַבִּי** לרבן שמעון בן גמליאל, **מוּטָב** – עדיף יותר, **שֶׁיֶּחְשְׁדוּ חֲבֵרִים לְתָרוֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָף,** ויפרישו על התאנים מפירות אחרים, **וְאַל יַאֲכִילוּ עַמֵּי הָאָרֶץ טְבָלִים** – ולא יגרמו לעם הארץ לאכול פירות טבל שאינם מעושרים.

מבררת הגמרא: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** – במה נחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל. משיבה הגמרא: בזה הם נחלקו, **רַבִּי סָבַר, נִיחָא לֵיהּ** – עדיף **לוֹ לְחָבֵר, דְּלֵיעֲבִיד הוּא אִיסּוּרָא קַלִּילָא** – שיעבור הוא על איסור מועט, כתרומה שלא מן המוקף, שאין בו לאו ועונש. **וְלֹא לֵיעֲבַד עַם הָאָרֶץ אִיסּוּרָא רַבָּה** – כדי שעל ידי זה לא יעבור עם הארץ איסור גדול יותר של אכילת טבל, שאיסור לאו הוא, והאוכל טבל חייב מיתה בידי שמים. **וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר, נִיחָא לֵיהּ לְחָבֵר, דְּלֵיעֲבַד עַם הָאָרֶץ אִיסּוּרָא רַבָּה** – שיעבור עם הארץ איסור חמור של אכילת טבל, **וְאִיהוּ אֶפִּילּוּ אִיסּוּרָא לֹא לֵיעֲבַד** – כדי שהחבר עצמו לא יעבור אף על איסור קל, כהפרשה שלא מן המוקף.

משנה

אסור לאדם ללכת בשבת יותר מאלפיים אמה מהמקום בו הוא נמצא בכניסת שבת. אך מי שיצא מהעיר בערב שבת, והניח מזון שתי סעודות רחוק מהעיר כדי לקבוע שביתתו שם, אף על פי שחזר לעיר מבעוד יום ובבין השמשות של כניסת שבת הוא נמצא בביתו, הרי זה כאילו שבת במקום שהניח בו השתי סעודות, ורשאי להלך ממקום עירובו אלפיים אמה לכל רוח. וזהו הנקרא 'עירובי תחומין'.

ואם הניח את העירוב שלא במקום בו התכוין לקנות שביתה, צריך על כל פנים להניחו באופן שיוכל ליטלו ולהביאו למקום שביתתו בערב שבת בין השמשות, שהוא זמן קניית העירוב, כדי שיהיה העירוב סעודה הראויה לו לאוכלה באותה שעה.

משנתנו דנה במניח עירובו באילן או בבור, אימתי רשאי ליטלו למקום שביתתו, ואזי עירובו עירוב: **נָתַן** לעירוב תחומין **בְּאִילָן** [–על האילן] **לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים** [ציור א], **אֵין עֵירוּבוֹ עֵירוּב,** לפי שאינו רשאי להביא בבין השמשות את עירובו למקום שביתתו, כפי שיבואר בגמרא. אולם אם הניחו באילן **לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים** [ציור ב], **עֵירוּבוֹ עֵירוּב. נָתַן בְּבוֹר** [–בתחתית הבור], **אֲפִילּוּ** הוא **עָמוֹק מֵאָה אַמָּה עֵירוּבוֹ עֵירוּב.**

גמרא

לְהַבְנַת הסוגיא, נקדים כמה דיני רשויות. מקום שרחבו ארבעה על ארבעה טפחים, כגון ראשו של עמוד או אילן, אם הוא גבוה עשרה טפחים, הרי הוא רשות היחיד. ואם גבהו משלשה טפחים ועד עשרה, הרי הוא כרמלית. מקום שאינו רחב ארבעה טפחים, וגבהו משלשה טפחים ועד לרקיע, הרי הוא 'מקום פטור'. ודינים אלו נאמרו כשהעמוד נמצא ברשות הרבים או בכרמלית, אך עמוד המונח ברשות היחיד, לעולם דינו כרשות היחיד, שרשות היחיד עולה עד הרקיע. וכן אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד עד הרקיע. ואויר רשות הרבים, הינו רשות הרבים רק עד גובה עשרה טפחים, ומעשרה ואילך הוא 'מקום פטור'.

הגמרא דנה באיזה אופן מדובר במשנתנו: **יָתִיב** [–ישב] **רַבִּי חִיָּיא בַּר** [–ישב] **אַבָּא, וְכֵן** ישבו **רַבִּי אַסִּי וְרַבָּא בַּר נָתָן, וְיָתִיב רַב נַחְמָן גַּבַּייהוּ** [–אצלם], **וְיָתְבִי וְקָאָמְרִי** – ישבו ושאלו על משנתנו, **הַאי אִילָן** – אילן זה שהוזכר במשנתנו **דְּקָאֵי הֵיכָא** – היכן הוא עומד. **אִילֵימָא דְּקָאֵי בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד,** כגון שהאילן נמצא בתוך מחיצות רשות היחיד, והמערב התכוין לשבות למטה על הארץ, יש להקשות, **מַה לִּי** אם הניח את העירוב על האילן **לְמַעְלָה** מעשרה **וּמַה לִּי** אם הניחו **לְמַטָּה** מעשרה, **הָא רְשׁוּת הַיָּחִיד עוֹלָה עַד לָרָקִיעַ,** ואם כן האילן הוא רשות היחיד לכל גובהו, וניתן להביא את העירוב למקום השביתה שברשות היחיד, ומדוע נאמר במשנה שהמניח באילן למעלה מעשרה אין עירובו עירוב. תירצו אותם חכמים: **וְאֶלָּא** מדובר **דְּקָאֵי בִּרְשׁוּת הָרַבִּים,** שרשות הרבים אינה עולה עד לרקיע, וכפי שיבואר. המשיכו ושאלו החכמים: **דִּנְתַבַּיִין לִשְׁבוּת הֵיכָא** – היכן היתה כוונתו לקנות שביתה, **אִילֵימָא דִּנְתַבַּיִין לִשְׁבוּת לְמַעְלָה** באילן, אם כן קשה מדוע כשהניח את העירוב למעלה מעשרה אינו עירוב, **הרי הוּא וְעֵירוּבוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד הוּא.** תירצו החכמים: **אֶלָּא** מדובר **שֶׁנִּתְכַּוֵּון לִשְׁבוּת לְמַטָּה** ברשות הרבים, ובמקום שהתכוין לשבות שם היא שביתתו, ומדובר באילן שרחבו ארבעה טפחים, ונמצא שלמעלה מעשרה הוא רשות היחיד, וממילא המערב אינו רשאי לקחת את עירובו בבין השמשות למקום שביתתו ולאכלו, שכן אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ולפיכך לא חל העירוב. אך כשהניח עירובו באילן למטה מעשרה טפחים, מקום העירוב אינו רשות היחיד ואין איסור תורה בהוצאתו למקום השביתה ברשות הרבים, ולכך עירובו עירוב.

שבו והקשו החכמים: מדוע כשהניח עירובו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב, **וְהָא** בקחתו את העירוב משם, **קָא מְשַׁתַּמֵּשׁ בְּאִילָן,** ושנינו במשנה (ביצה לו:) שאסור מדרבנן לעלות באילן בשבת, והוא הדין שאסור להשתמש בו ואף ליטול ממנו דבר בשבת, כיון שבשעה שנוטל עלול להשען עליו בגופו ולהשתמש בו, ואם כן אינו יכול בבין השמשות ליטול את עירובו מן האילן ולהביאו אליו, ונמצא שעירובו אינו נמצא במקום שביתתו ואינו עירוב. מתרצת הגמרא: **לְעוֹלָם** מדובר במשנתנו **דְּקָאֵי** האילן **בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִתְכַּוֵּון** המערב **לִשְׁבוּת לְמַטָּה,** ואיסור ההשתמשות באילן אינו מונע את העירוב מלחול משום שמשנתנו **רַבִּי הִיא, דְּאָמַר, כָּל דָּבָר שֶׁאִיסּוּרוֹ הוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת** [–איסור שבת מדרבנן], **לֹא גָּזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת,** כיון שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה ועל זמן שהוא ספק שבת לא גזרו חכמים. ומאחר שאין איסור שימוש באילן בבין השמשות שהוא זמן קניית העירוב, ויכול המערב להורידו מן האילן, נמצא שהיא סעודה הראויה לו באותה שעה, ומחמת כן חל העירוב, ולא איכפת לנו שבשבת עצמה אסור לעשות כן.

הגמרא מביאה את מסקנת הדיון במשנתנו: **אָמַר לֵהּ רַב נַחְמָן** לרבי חייא בר אבא ורבי אסי ורבא בר נתן, **יְיַשַּׁר** – יפה אמרתם בביאור משנתנו, **וְכֵן אָמַר שְׁמוּאֵל,** כלומר, וכן שמעתי משמואל שביאר כן. **אָמְרוּ לֵיהּ** אותם חכמים לרב נחמן, **פָּרֵיתְּ בָּהּ כּוּלֵּי הַאי** – וכי אתה ושמואל דקדקתם כל זאת בדברי המשנה לפני שפירשתם אותה כפי שפירשתם. מקשה הגמרא: מדוע הם אומרים כך, **אִינְהוּ נַמִּי הָכִי קָא פָּתְרֵי בָּהּ** – הרי הם עצמם גם פירשו כך את המשנה. מתרצת הגמרא: [**אֶלָּא הָכִי** – כך] **אָמְרוּ לֵיהּ** אותם חכמים, **קַבְּעִיתוּ לֵיהּ בְּגֶמָרָא** – האם קבעתם בגמרא לפרש כן את המשנה. כלומר, לא בתמידה אמרו זאת, אלא היה טוב בעינידם ששמואל ורב נחמן הסכימו לדעתם, ושאלו האם אכן נקבע אצלם בוודאות שכך הוא פירוש המשנה. **אָמַר לֵהּ** רב נחמן – **אִין** – כן.

מסיימת הגמרא: ואכן **אִתְּמַר נַמִּי** – כך נאמר גם בבית המדרש, **אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל, הָבָא בְּאִילָן הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים עֲסָקִינַן, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְנִתְכַּוֵּון** המערב **לִשְׁבוּת לְמַטָּה** ברשות הרבים, ולפיכך אין עירובו עירוב. אך כשהניחו למטה מעשרה העירוב חל, ואף על פי שהשימוש באילן אסור משום שבות, **וְאַתְּ** מאחר שמשנתנו **רַבִּי הִיא, דְּאָמַר, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא גָּזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת,** וכפי שהתבאר.

הגמרא מוסיפה לבאר את משנתנו: **אָמַר רָבָא,** מה ששנינו שהמניח

המשך בעמוד כ

עירובו באילן למעלה מעשרה אין עירובו עירוב, **לֹא שָׁנוּ אֶלָּא** **בְּאִילָן הָעוֹמֵד חוּץ לְעִיבּוּרָהּ שֶׁל עִיר,** שהוא בית העומד בתוך שבעים אמה ושני שליש אמה הסמוכים לעיר, והאילן מרוחק יותר מהעיר, **אֲבָל אִילָן הָעוֹמֵד בְּתוֹךְ עִיבּוּרָהּ שֶׁל עִיר,** כלומר בתחום שבין העיר לקצה עיבורה של עיר, **אֲפִילּוּ** הונח בו העירוב **לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה** והוא נתכוין לשבות למטה, **הֲרֵי זֶה עֵירוּב,** כיון **דְּמָתָא** – שהעיר, מחמת שהיא מוקפת יישוב ומחיצות ואינה מגולה, **כְּמַאן דְּמָלְיָא דְּמָיָא** – נחשבת כאילו כולה מלאה עפר עד לגובה עשרה טפחים לפחות, ועיבורה של עיר הרי הוא כעיר, וממילא נחשב מקום שביתתו שבתחתית האילן כאילו הוא למעלה מעשרה והרי הוא במקום אחד עם עירובו. ואף שבפועל אינו יכול להביא את העירוב אליו למקום שביתתו, שכן למעלה מעשרה באילן נחשב רשות היחיד והוא שָׁבַת למטה ברשות הרבים, מכל מקום די בכך שרואים את מקום שביתתו כאילו הוא למעלה באילן במקום עירובו.

מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** – אם כך שהעיר ועיבורה נחשבים כמלאים עד גובה המחיצות, ומחמת כן השובת למטה נחשב כאילו שבת למעלה במקום עירובו, הלא אף המניח את עירובו למעלה מעשרה באילן העומד חוץ **לְעִיבּוּרָהּ שֶׁל עִיר, נַמִּי** יחול עירובו. שהרי **כֵּיוָן דְּאָמַר רָבָא, הַנּוֹתֵן** את **עֵירוּבוֹ יֵשׁ לוֹ** מסביבו **אַרְבַּע אַמּוֹת** שנחשבות כמוקפות מחיצות, ממילא **הַוְיָא לָהּ** אותן ארבע אמות **כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּרְשׁוּת הַיָּחִיד** הרי **עוֹלָה עַד לָרָקִיעַ,** ומאחר שמקום שביתתו בתוך אותן ארבע אמות, אם כן אף כשעירובו למעלה מעשרה נחשב שהוא ועירובו במקום אחד, באותה רשות היחיד, ויש לעירוב לחול. ואף שארבע אמותיו אינן רשות היחיד ממש מן התורה, כיון שאין להן מחיצות, ואסור לו להוריד את העירוב מהאילן שהוא רשות היחיד למקום שביתתו ברשות הרבים, מכל מקום לענין שיהא הוא ועירובו במקום אחד, יש להקל ולהחשיבם כרשות אחת, וכשם שבעיבורה של עיר החשיבם רבא כרשות אחת מחמת שהעיר כמלאה עפר, על אף שאסור לו ליטול את העירוב למקום שביתתו. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ** [–בנו] **דְּרַב מְשַׁרְשִׁיָא, הָכָא** במשנתנו **בְּאִילָן הַנּוֹטֶה חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת עַסְקִינַן,** שעיקר האילן עומד ברשות הרבים, ונופו [–ענפיו] נוטה אל מחוץ לארבע אמות מעיקר האילן, והניח את עירובו על הנוף חוץ לארבע אמות [ציור ג 8].